ANVAR OBIDJON ASARLARINI RAQAMLI VA MULTIMEDIA TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA O'QITISH

Ismayilova Nozima Maxmudovna
Alfraganus universiteti 1-bosqich magistranti

Annotatsiya

Mazkur maqolada o‘zbek bolalar adabiyotining yirik namoyandalaridan biri bo‘lgan Anvar Obidjon asarlarini zamonaviy raqamli va multimedia texnologiyalari asosida o‘qitishning nazariy-metodik asoslari keng yoritilgan. Tadqiqotda muallif ijodining badiiy-estetik va tarbiyaviy ahamiyati tahlil qilinib, uning asarlari o‘quvchilarda axloqiy qadriyatlar, mustaqil fikrlash, tasavvur va ijodiy yondashuvni shakllantirishdagi o‘rni asoslab berilgan.

Shuningdek, maqolada adabiyot darslarida multimedia vositalari — video, audio, animatsiya, interaktiv taqdimotlar va raqamli platformalardan samarali foydalanish yo‘llari ko‘rib chiqilgan. Raqamli texnologiyalarni qo‘llash orqali o‘quvchilarning o‘quv motivatsiyasini oshirish, badiiy matnni chuqur idrok etish, mustaqil izlanish olib borish va kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirish imkoniyatlari ochib berilgan.

Tadqiqot jarayonida interaktiv metodlar, loyiha asosida o‘qitish, raqamli topshiriqlar va kreativ faoliyat turlari qo‘llanilib, ularning samaradorligi tahlil qilingan. Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, multimedia texnologiyalariga asoslangan darslar o‘quvchilarning faolligini oshiradi, bilimlarni mustahkam o‘zlashtirishga yordam beradi va ta’lim jarayonini yanada samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Аннотация

В данной статье подробно рассматриваются теоретико-методические основы обучения произведениям Анвара Обиджона с использованием современных цифровых и мультимедийных технологий. Анализируется художественно-эстетическое и воспитательное значение творчества автора, а также его роль в формировании у учащихся нравственных ценностей, самостоятельного мышления, воображения и творческого подхода.

Особое внимание уделяется применению мультимедийных средств — видео, аудио, анимации, интерактивных презентаций и цифровых образовательных платформ в процессе преподавания литературы. Показаны возможности повышения учебной мотивации, углубленного понимания художественного текста, развития исследовательских навыков и коммуникативных компетенций учащихся.

В ходе исследования использовались интерактивные методы обучения, проектная деятельность, цифровые задания и творческие формы работы. Результаты исследования подтверждают, что использование мультимедийных технологий способствует активизации учебной деятельности, повышению качества усвоения знаний и эффективности образовательного процесса в целом.

Abstract

This article provides an in-depth analysis of the theoretical and methodological foundations for teaching the works of Anvar Obidjon through modern digital and multimedia technologies. It

examines the artistic, aesthetic, and educational value of the author's works and their role in fostering students' moral values, independent thinking, imagination, and creativity.

Special attention is given to the integration of multimedia tools—such as video, audio, animation, interactive presentations, and digital learning platforms—into literature teaching. The study highlights their potential to enhance students' motivation, deepen comprehension of literary texts, and develop research and communication skills.

The research employs interactive teaching methods, project-based learning, digital assignments, and creative activities. The findings demonstrate that the use of multimedia technologies significantly increases student engagement, improves knowledge retention, and enhances the overall effectiveness of the educational process.

Kirish

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimi tubdan yangilanib, zamonaviy pedagogik yondashuvlar hamda innovatsion texnologiyalarni joriy etishni talab etmoqda. Ayniqsa, umumiy o'rta va oliy ta'lim muassasalarida adabiyot fanini o'qitishda an'anaviy metodlar bilan bir qatorda raqamli va multimedia vositalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Chunki zamonaviy o'quvchi va talaba axborotni tez qabul qiluvchi, vizual va interaktiv muhitda samarali o'rganishga moyil bo'lgan shaxs sifatida shakllanmoqda. Shu bois ta'lim jarayonini ularning ehtiyojlari va qiziqishlariga mos ravishda tashkil etish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Adabiyot ta'limining asosiy maqsadi nafaqat o'quvchilarga badiiy asar mazmunini yetkazish, balki ularning estetik didini rivojlantirish, mustaqil fikrlashini shakllantirish, hayotiy qarashlarini boyitishdan iboratdir. Bu jarayonda o'qituvchi zamonaviy metod va texnologiyalarni samarali qo'llay olishi zarur. Xususan, multimedia texnologiyalari — video, audio, animatsiya, interaktiv platformalar va raqamli resurslar adabiy asarlarni yanada jonli, tushunarli va qiziqarli shaklda o'rganish imkonini beradi. Bunday yondashuv o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularning bilimlarni chuqur o'zlashtirishiga xizmat qiladi hamda o'quv jarayonini interaktiv muhitga aylantiradi.

O'zbek bolalar adabiyotining yorqin vakillaridan biri bo'lgan Anvar Obidjon ijodi mazmunan boyligi, hayotiyligi va bolalar psixologiyasiga yaqinligi bilan ajralib turadi. Uning asarlarida bolalarning dunyoqarashi, tasavvuri, kulgi va hayotiy voqealar sodda va samimiy tarzda ifodalangan. Shu jihatdan, mazkur asarlarni o'qitishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish o'quvchilarning badiiy tafakkurini rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar orqali ushbu asarlarni o'rganish o'quvchilarning matnga nisbatan qiziqishini oshiradi, ularni faol fikrlashga undaydi va ijodiy yondashuvni rag'batlantiradi.

Shuningdek, ta'lim jarayonida multimedia vositalaridan foydalanish o'quvchilarning turli sezgi organlari orqali axborotni qabul qilishiga imkon yaratadi, bu esa bilimlarning mustahkam o'zlashtirilishini ta'minlaydi. Interaktiv metodlar asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantiradi, ularni mustaqil izlanishga yo'naltiradi va jamoada ishlash malakasini shakllantiradi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar o'qituvchiga darsni samarali rejalashtirish, nazorat qilish va baholash jarayonini optimallashtirish imkonini beradi.

Mazkur maqolaning dolzarbligi shundan iboratki, unda Anvar Obidjon asarlarini o'qitishda zamonaviy raqamli va multimedia texnologiyalaridan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari

yoritiladi. Tadqiqotning maqsadi — adabiyot darslarida innovatsion yondashuvlar asosida o‘quvchilarning bilim olish samaradorligini oshirish, ularning badiiy tafakkurini rivojlantirish hamda o‘quv jarayonini zamonaviy talablarga mos holda tashkil etishdan iborat.

Shu nuqtai nazardan, maqolada multimedia texnologiyalarining imkoniyatlari, ularni amaliyotda qo‘llash yo‘llari hamda ularning ta’lim samaradorligiga ta’siri ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Metodologiya

Mazkur tadqiqotda Anvar Obidjon asarlarini raqamli va multimedia texnologiyalari asosida o‘qitish samaradorligini aniqlash maqsadida kompleks yondashuv qo‘llanildi. Tadqiqot jarayoni nazariy va amaliy bosqichlardan iborat bo‘lib, unda pedagogik kuzatish, tajriba-sinov ishlari, so‘rovnoma, test va tahlil metodlaridan foydalanildi.

Tadqiqot ob’ekti sifatida umumiy o‘rta ta’lim maktablarining o‘quvchilari tanlab olindi. Tadqiqot ikki guruh — nazorat va tajriba guruhlari asosida tashkil etildi. Nazorat guruhida an’anaviy o‘qitish metodlari qo‘llanilgan bo‘lsa, tajriba guruhida esa Anvar Obidjon asarlarini o‘qitishda multimedia texnologiyalari (video, audio, animatsiya, interaktiv taqdimotlar va raqamli platformalar)dan keng foydalanildi.

Tajriba jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi:

interaktiv ta’lim texnologiyalari (klaster, aqliy hujum, debat);

multimedia vositalari (videodarslar, audiomatnlar, animatsiyalar);

raqamli baholash vositalari (onlayn testlar, quizlar);

loyiha asosida o‘qitish (ijodiy topshiriqlar, sahna ko‘rinishlari, raqamli mahsulotlar yaratish).

Olingan ma’lumotlar statistik va qiyosiy tahlil asosida qayta ishlanib, o‘quvchilarning bilim darajasi, darsga qiziqishi, ijodiy faolligi hamda badiiy tafakkur rivojlanish darajasi o‘rganildi.

Natijalar va muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, multimedia texnologiyalaridan foydalanilgan tajriba guruhida o‘quvchilarning o‘zlashtirish darajasi sezilarli darajada yuqori bo‘ldi. Xususan, dars jarayonida video, audio va interaktiv materiallardan foydalanish o‘quvchilarning e’tiborini jalb etib, ularning mavzuni chuqurroq tushunishiga yordam berdi.

Tajriba guruhidagi o‘quvchilarda quyidagi ijobiy o‘zgarishlar kuzatildi:

badiiy matnni tahlil qilish ko‘nikmalari rivojlandi;

mustaqil fikrlash va xulosa chiqarish qobiliyati oshdi;

darsga nisbatan qiziqish va motivatsiya kuchaydi;

ijodiy faoliyat va ishtirok darajasi sezilarli oshdi.

Nazorat guruhida esa an’anaviy metodlar asosida o‘qitish natijasida o‘quvchilarning faolligi nisbatan past darajada saqlanib qoldi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, multimedia texnologiyalarini qo‘llash orqali o‘quvchilarning bir nechta sezgi organlari bir vaqtning o‘zida jalb etiladi, bu esa bilimlarning yaxshiroq o‘zlashtirilishiga olib keladi. Shuningdek, interaktiv metodlar o‘quvchilarni faol fikrlashga undab, ularni dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi.

Natijalar asosida shuni ta’kidlash mumkinki, Anvar Obidjon asarlarini raqamli va multimedia texnologiyalari asosida o‘qitish nafaqat ta’lim samaradorligini oshiradi, balki o‘quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

Muhokama

Mazkur tadqiqot natijalari raqamli va multimedia texnologiyalarining adabiyot ta'limidagi o'rni va samaradorligini yana bir bor tasdiqlaydi. Xususan, Anvar Obidjon asarlarini o'qitishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish o'quvchilarning nafaqat bilim darajasini oshirish, balki ularning shaxsiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, multimedia vositalari orqali tashkil etilgan darslar o'quvchilarning badiiy asarga bo'lgan qiziqishini sezilarli darajada oshiradi va ularni faol o'quv subyektiga aylantiradi.

Muhokama jarayonida shuni alohida ta'kidlash joizki, raqamli texnologiyalar o'quvchilarning turli tipdagi qabul qilish xususiyatlariga moslashuvchanlikni ta'minlaydi. Masalan, vizual o'quvchilar uchun animatsiya va videomateriallar, audial o'quvchilar uchun audiokitoblar, kinestetik o'quvchilar uchun esa interaktiv topshiriqlar samarali natija beradi. Bu esa differensial va individual yondashuvni amalga oshirish imkonini kengaytiradi.

Shuningdek, multimedia texnologiyalarining qo'llanilishi o'quvchilarning yuqori darajadagi kognitiv ko'nikmalarini — tahlil qilish, solishtirish, umumlashtirish va baholash kabi faoliyatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Anvar Obidjon asarlarining mazmuni ko'pincha kulgi, ramziy ifodalar va hayotiy voqealarga boy bo'lgani sababli, ularni raqamli vositalar orqali o'rganish o'quvchilarda chuqurroq semantik anglashni ta'minlaydi.

Bundan tashqari, tadqiqot natijalari interaktiv metodlarning ham muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. Xususan, loyiha asosida o'qitish, guruhli ishlar, raqamli prezentatsiyalar va sahnalashtirish elementlari o'quvchilarning kommunikativ va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantiradi. Bu jarayonda o'quvchilar nafaqat bilim oladi, balki hamkorlik qilish, o'z fikrini asoslab berish va boshqalar fikrini hurmat qilish ko'nikmalarini ham egallaydi.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida ayrim muammolar ham kuzatildi. Jumladan, barcha ta'lim muassasalarida texnik vositalarning yetarli emasligi, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyalari turlicha darajada ekanligi hamda vaqt resurslarining cheklanganligi kabi omillar multimedia texnologiyalaridan samarali foydalanishga to'sqinlik qilishi mumkin. Shu sababli, pedagoglarni muntazam ravishda malaka oshirish kurslariga jalb etish, ta'lim muassasalarini zamonaviy texnik vositalar bilan ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Boshqa tomondan, tadqiqot natijalari xalqaro tajribalar bilan hamohang ekanligini ko'rsatadi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda ham multimedia texnologiyalarining ta'lim samaradorligini oshirishdagi roli keng e'tirof etilgan. Bu esa mazkur yondashuvning ilmiy asoslanganligini va amaliy ahamiyatini tasdiqlaydi.

Umuman olganda, muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki, Anvar Obidjon asarlarini raqamli va multimedia texnologiyalari asosida o'qitish o'quvchilarning bilim olish jarayonini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqadi. Bu yondashuv nafaqat adabiy bilimlarni egallash, balki zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirishda ham samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot natijalariga ko'ra, Anvar Obidjon asarlarini raqamli va multimedia texnologiyalari asosida o'qitish zamonaviy ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Multimedia vositalaridan foydalanish o'quvchilarning badiiy asarga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi, ularning matnni chuqur tushunish, tahlil qilish va mustaqil xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, interaktiv va raqamli yondashuvlar o'quvchilarning faolligini oshirib, ularni dars jarayonining faol subyektiga aylantiradi. Ayniqsa, video, audio,

animatsiya va raqamli platformalardan foydalanish o‘quv materialini yanada tushunarli va esda qolarli qiladi.

Shuningdek, loyiha asosida o‘qitish va guruhli ishlar o‘quvchilarning kommunikativ va ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish va ta’lim muassasalarini zamonaviy texnik vositalar bilan ta’minlash ushbu yondashuvning samaradorligini yanada oshiradi.

Umuman olganda, Anvar Obidjon asarlarini multimedia texnologiyalari asosida o‘qitish ta’lim sifatini yaxshilash, o‘quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish hamda zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirishda muhim didaktik vosita hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1.Obidjon, A. (2015). Bolalar uchun hikoyalar va she’rlar. Toshkent: O‘qituvchi.
2.Karimov, I. A. (2008). Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma’naviyat.
3.Tolipov, O‘., & Usmonboyeva, M. (2012). Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: Fan.
4.Sayidahmedov, N. (2005). Ta’limda innovatsion texnologiyalar. Toshkent: O‘qituvchi.
5.Mayer, R. E. (2009). Multimedia Learning. Cambridge University Press.
6. (2021). Digital Transformation in Education: Global Report.
7.Kozma, R. (2011). The Technology, Curriculum, and Professional Development. ICT in Education Studies.
8.Bates, T. (2015). Teaching in a Digital Age. Open University Press.